

Rus Yazarı Grigoriy Petrov'un Sürgün Dönemi Eserleri¹

Zeynep Zafer*

Özet

G. Petrov'un 1920-1925 yılları sürgün dönemi eserleri, Rusça dışında diğer bazı dillerde ve farklı ülkelerde yayımlanmaktadır. Bu çalışmada sanatçının Rusya'da fazla bilinmeyen ve bir-iki kitap dışında hala yayımlanmamış olan sürgün dönemi edebi mirası incelenmektedir. G. Petrov'un Balkanlar'daki büyük ünü ele alınmakta, eserlerinin en çok Türkiye'de yayımlanmış olmasının nedenleri ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: G. Petrov, yayımlamak, Türkiye, Bulgaristan, Yugoslavya.

Abstract

The so called "exile period works" of G. Petrov between 1920 and 1925 are being published in any languages other than Russian, in a variety of countries. This study will investigate the literal heritage of this creator, which are not much known by the Russian public and yet to be published, in addition to a few books. It will put the spotlight on the victorious fame of G. Petrov across Balkan States and unveil the reasons why the works of this author have mostly been published in Turkey.

Keywords: G. Petrov, publish, Turkey, Bulgaria, Yugoslavia.

Ünlü bir hatip, gazeteci ve yazar olan Grigoriy Spiridonoviç Petrov'un (1866-1925) hayatı ve sanatı Rusya'da yetirince incelenmemiştir. Özellikle de 1920-1925 yıllarındaki sürgün dönemi, ülkesinde hemen hemen bilinmemektedir. Bunun nedeni, sanatçının 1920'li yıllarda kaleme aldığı eserleri Rusça değil, önce Sırpça, sonrasında da Bulgarca, Türkçe, Arapça, Fince v.b. dillerde yayımlanmış olmasıdır. Sovyet dönemi sırasında yasak olan G. Petrov'un bu kitapları, ancak başka dillere çevrilerek varlığını sürdürebilmiştir. Ekim İhtilalı'ndan sonra birçok Rus aydını gibi vatanını terk etmek zorunda kalan yazar, yaklaşık beş yıllık sürgün yaşamında hiç durmadan çalışmış ve özellikle Balkanlar'da adını duyurmayı başarmıştır.

* Doç. Dr. Fen Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Blm. zkelesh@yahoo.com

¹ Bu çalışma, *Rus Yazarı Grigoriy Petrov'un Sürgün Dönemi Eserleri* adlı ve 05/2008-31 kodlu G. Ü. Bilimsel Araştırma Projesi tarafından sağlanan maddi destek sayesinde gerçekleştirilmiştir.

Sovyet Rusya'sında istenmeyen ve yasak olan G. Petrov'un edebi mirası, bir kaç ülkede bazı dönemlerde, Türkiye'de ise 1928'den günümüze kadar varlığını sürdürme imkânını bulmuştur. Sanatçının 1923'te Finlandiya ile ilgili yazdığı *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı eseri, 20'li ve 30'lu yıllarda Bulgaristan'da ilgi ile karşılanırken, ülkemizde de 1928'den günümüze kadar en çok çevrilen ve yayımlanan yabancı kitaplar arasına girmeye başarmıştır.

G. Petrov, 1866 yılında Peterburg'a bağlı Yamburg kasabasında dünyaya gelmiştir. 1886'de din okulundan, 1891'de Peterburg İlahiyat Akademisi'nden mezun olan yazar, din görevlisi olarak tayin edilmiştir. Kilisedeki görevinin yanı sıra Mihaylov Harp Okulu, Aleksandrov Lisesi, Teknik Okulu ile Peterburg'un farklı liselerinde ders vermiştir².

Yazarın çağdaşı, arkadaşı, çevirmeni ve hayranı Bulgar Dinyo Bojkov'un (1875-1966) 2001 yılında yayımlanan anılarında, G. Petrov'un hayatı ve sanatıyla ilgili oldukça önemli bilgi yer almaktadır³. Kazan İlahiyat Akademisi'nde (1898 - 1902) eğitim gören D. Bojkov, o dönemde ünlü bir hatip ve gazeteci-yazar olan G. Petrov'un fikirlerinden oldukça etkilenmiştir. D. Bojkov, anılarında yazarın Rusya'da kavuştuğu ünle ilgili şunları yazmaktadır: "Grigoriy Petrov'dan etkilenen sadece ben değilim. Tüm aydınlar, ilerici olan tüm Rusya ondan etkileniyordu. Hiçbir salonun konuşmasını dinlemek isteyenleri alması mümkün değildi. Bir arada vaazlarını manej'de⁴ vermeye başlamıştı (...)"⁵.

Bir hatip, yazar, gazeteci ve hoca olarak G. Petrov'un ünü öylesine büyümüştür ki Çar ailesi dahi ona ilgi göstererek bazı prenslerinin eğitimi için saraya davet etmiştir⁶. L. N. Tolstoy'a yakın olan fikirleri, kısa bir süre sonra Kilise yöneticilerinin hoşuna gitmemiştir. 1903 yılında gerek dini gerekse diğer okullardaki dersleri kendisinden alınmakla kalmayıp, kadrolu olarak çalıştığı Kilise görevinden de uzaklaştırılmıştır⁷. Bundan sonra Saraydaki işine de veda etmek zorunda kalan G. Petrov⁸, Kilise yönetimi tarafından takip altına alınmıştır⁹. 1907 yılının başında ise "zararlı gazetecilik faaliyetlerinden dolayı" Peterburg'a yakın bir manastıra sürgüne gönderilmiştir. Ancak halk arasındaki ünü fazlasıyla arttığından manastırda bulunduğu sırada Rusya'nın İkinci Duma'sında milletvekili olarak seçilmiştir¹⁰. D. Bojkov'un görüşüne göre

² Bkz.: Guçkov S. M. Petrov, "Grigoriy Spiridonoviç" // *Ruskiye pisateli, 1800-1917. Bibliografiçeskiy slovar*. Moskva 1999, Cilt. 4, s. 575-576; Vituhnovskaya. "O Grigorii Petrove" // Petrov G. *Finlyandiya. Strana belih liliy. Evropeyskiy dom*. Sankt-Peterburg 2004, s. 7.

³ Bojkov D. *Siprikosnoveniya s liçnosti na duha i peroto* // Haz. Deçko Leçev. Sofiya 2000. s. 169.

⁴ Kapalı hipodrom.

⁵ Bojkov D. A.g.e. s. 169.

⁶ A.g.e. s. 170.

⁷ Guçkov S. M. A.g.e. s. 576.

⁸ Bojkov D. A.g.e. s. 171.

⁹ A.g.e. s. 177.

¹⁰ Guçkov S. M. A.g.e. s. 577.

Rusya'nın en önemli gazetelerinde yazı yazan, kitapları milyonca satan G. Petrov, "Rusya'nın en ünlü adamı olmuştur"¹¹.

1908 yılında Kilise yönetimine hitaben yazdığı mektupta yer verdiği eleştirilerine bağlı olarak Kiliseden aforoz edilen G. Petrov'a karşı dava açılmıştır. Bunun sonucunda din görevliliği mesleğinden ihraç edilmiş, 7 yıl Peterburg ve Moskova'da yaşaması yasaklanmış ve 20 yıl bir süreyle devlet işlerinde çalışmaktan men edilmiştir¹². G. Petrov, 1908 yılından itibaren Finlandiya'da ve Kırım'da ikamet etmiş, sık sık yurt dışına çıkmış ve ülkesini gezerek çok sayıda konferans vermiştir. Yazıları da dönemin en önemli gazetelerinden olan "Russkoye slovo"da her gün yayımlanmıştır¹³.

G. Petrov'un kitapları, Balkan ve Avrupa ülkelerinde de çevrilip basıldığından adı yurt dışında bilinmekte, fikirleri bu coğrafyadaki birçok din adamı, gazeteci ve yazar tarafından kabul görmektedir. G. Petrov'un sürgün öncesi kitapları ve yazıları, fikirlerine hayran olan D. Bojkov sayesinde Bulgaristan'da da yayımlanmaktadır. Aynı zamanda çevrilen bazı eserleri neticesinde, yazarın şöhreti Sırbistan'da da artmaktadır.

D. Bojkov, Ekim İhtilali'nden sonra G. Petrov'un Rusya'daki faaliyetlerine ve konferanslarına ara vermediğini, iyi para kazandığını ve fikirlerine hayran çok sayıda okuyucusu ve dinleyicisi olduğunu yazmaktadır¹⁴. G. Petrov'un siyasi eğilimleri konusunda farklı görüşler mevcuttur. D. Bojkov'a göre yazar, 1917 Ekim İhtilali ve sonrasında yürütülen iç savaş sırasında siyasetten uzak durmaya çalışmıştır¹⁵, oysa M. Vituhnovskaya yazarın kaderinin, İhtilal karşıtı olan Beyaz Rusların oluşturduğu Gönüllüler Ordusuyla kesiştiğini ileri sürmektedir¹⁶.

Birçok Rus bilim adamı ve sanatçıyla 1920 yılında Kırım'da bulunan G. Petrov, ülkeyi terk eden Denikin Ordusu mensuplarının bulunduğu son gemiye yalınayak ve üzerindeki pijamayla binmeyi başarmıştır. İstanbul'dan geçen G. Petrov, kısa bir süre Gelibolu'da kaldıktan sonra bir grup Rus göçmeniyle birlikte Yugoslavya Krallığı'na geçmiştir. Sanatçı, bu ülkede 1910-1914 yılları arasında 4 kitabı yayımlandığı için aydınlar tarafından iyi bilinmektedir. Bu nedenle Yugoslavya Krallığı'na gelir gelmez yöneticiler tarafından büyük ilgi görmüş ve Belgrat Üniversitesi'ne Profesör olarak tayin edilmiştir¹⁷.

¹¹ Bojkov D. A.g.e. s. 170.

¹² Guçkov S. M. A.g.e. s. 577; Bojkov D. A.g.e. s. 185.

¹³ D. Bojkov, G. Petrov'un ayda yaklaşık 100 000 ruble kazandığını yazmaktadır. Gazetenin editörü Sitin yalnız adını kullandığı için 13 000 ruble, her yazısı veya röportajı için de kendisine 1 000 ruble ödemektedir. Kısaca Sitin'in yayınevi G. Petrov'u paraya boğmaktadır. Makaleleri ve kitapları için fazlasıyla para vermektedir. Ülke içinde ve dünyada yaptığı gezileri de ödenmektedir. Sitin ayrıca, ihtiyacından fazlasını kazanan G. Petrov'un paralarını gayrimenkullere yatırmaktadır. Bojkov D. A.g.e. s. 183.

¹⁴ Bojkov D. A. g. e. s. 189-190.

¹⁵ A.g.e. s. 189-190.

¹⁶ Vituhnovskaya M. A. g. e. s. 13.

¹⁷ Bojkov D. A. g. e. s. 190-191.

Yugoslavya Krallığı'nda G. Petrov yoğun bir çalışma temposuna girer. Üniversitedeki derslerinin yanı sıra, tüm ülkeyi gezerek konferanslar verir, yeni kitap ve makaleler yazar ve bazı eski çalışmalarını Sırpça yayımlar. Kısa sürede Yugoslavya Krallığı'nda da bir yazar, hatip ve gazeteci-yazar olarak büyük bir üne kavuşur¹⁸. Bu ülkede bastırıldığı kitapların çokluğu, onun gece gündüz çalıştığını göstermektedir. D. Bojkov'a göre G. Petrov, 1920'den 1925 yılına kadar orada geçirdiği yaklaşık dört buçuk sene içinde 1500 konferans vermiştir. Yugoslavya Krallığı'nda bu dönemde yayımlanan eserlerin toplam sayısı 16'dır. Bunun dışında tarihi gösterilmemiş 9 çalışması daha mevcuttur. Üstelik onlardan birçoğu birkaç defa yayımlanmıştır¹⁹.

Ancak 1925 yılında G. Petrov'un sağlık durumu kötüleşmiştir. Mide kanserine yenik düşen ünlü Rus yazarı, ameliyat olmak üzere Paris'e gönderilir, ancak 18 Haziran 1925 yılında hayatını kaybeder. Bıraktığı vasiyete göre naşı yakıldıktan sonra külleri Pañevo'daki eşine teslim edilir²⁰. Kızıyla birlikte Novi Sad'a taşınan eşi Zinaida İvanovna Krasnova, yazarın küllerini bu kasabada toprağa verir. Daha sonraki dönemde Almanya'da yaşayan kızı Marina Grigoryevna Petrova (1919-2002), 1981 yılında babasının mezarını Novi Sad'tan Münih şehrinin Ostfriedhof Mezarlığına nakleder²¹.

G. Petrov, 1906-1907 yıllarında Bulgaristan'da yeterince bilinmemektedir. Rusya'daki eğitiminden sonra Bulgaristan'a dönerek çalışmaya başlayan arkadaşı D. Bojkov'la olan mektuplaşma ve işbirliği sürekli devam etmektedir. D. Bojkov, G. Petrov'u hem Peterburg'ta hem de Finlandiya'da ziyaret etmektedir. İhtilal nedeniyle Rusya'da çıkan iç savaş ve karışıklıklar nedeniyle iki arkadaş arasındaki bağlantı bir süre için kesilmektedir.

Yugoslavya Krallığı'na yerleştikten sonra G. Petrov, D. Bojkov'a mektup yazarak bulunduğu yeri bildirir. D. Bojkov, arkadaşına maddi yardımda bulunur ve G. Petrov'un Bulgaristan'a taşınması için çaba gösterir. Ancak yetkililer, Bulgaristan'a göç etmek isteyen G. Petrov'a iş sağlama konusunda yardımcı olmadıkları gibi D. Bojkov'un müracaatlarına kesin bir şekilde karşı çıkarlar.

D. Bojkov, arkadaşına yardım etmek amacıyla bu ülkede yazdığı eserlerini çevirip Bulgaristan'da yayımlatmak ister. G. Petrov'un 1921 yılının Eylül-Ekim aylarında D. Bojkov'a yazdığı mektuplarında, yayımlatması için Sofya'daki arkadaşına gönderdiği kitap ve ders notlarından söz eder²². Rus yazarının 05. 10. 1921 tarihli el yazısından *Hayatın Değeri* (Tsennost Jizni) adlı kitabıyla ilgili tüm telif haklarını D. Bojkov'a verdiği anlaşılır²³. Eşi Zinaida İvanovna

¹⁸ A. g. e.

¹⁹ Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus vardır. Bu yayınlar ayrı bir şekilde basılmış olsa da bazıları kitap değil, makale olarak nitelendirilmesi gerekir. Çünkü bunlar, broşür şeklinde basılmış az sayfadan oluşan çalışmalardan ibarettir.

²⁰ Vituhnovskaya M. A. g. e. s. 17.

²¹ A. g. e.

²² TzDA F. 1024, 1, 7, s. 23-28. (TzDA, Sofya'da bulunan Merkez Devlet Arşivinin(Tzentralen dirjaven arhiv) kısaltmasıdır).

²³ TzDA F. 1024, 1, 7, s. 29.

Krasnova'nın 10. 03. 1926 yılında Belgrad'daki Bulgar Elçiliği'nde verdiği vekâletname uyarınca D. Bojkov, G. Petrov'un tüm eserlerini Bulgaristan'da yayımlama ve gelir elde etme hakkına sahip olur²⁴.

D. Bojkov, bir taraftan G. Petrov'un eserlerinin çevirisiyle ve yayımıyla ilgili çaba gösterirken, diğer taraftan da yazarın Bulgaristan'a gelebilmesi için yaptığı girişimlerinden vazgeçmemiştir. Arkadaşlarıyla Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti'ni kurmuş (Birinci programı 14. 02. 1924 yılında onaylanmıştır.) ve Cemiyet üyelerinin yardımlarıyla para toplamaya gayret etmiştir²⁵. G. Petrov ve D. Bojkov arasındaki mektuplaşma ve yazarın bazı eserlerinin el yazmalarını yayımlanmak üzere Bulgaristan'a gönderilmesi, Yugoslavya Krallığı'ndaki belli çevreleri rahatsız etmiş olacak ki, bir gazetede çıkan yazıda sanatçı "Bulgar ispiyoncu" olarak adlandırılmıştır²⁶. Bu gerçek dışı suçlamalar hasta olan yazarı derinden etkilemiştir. D. Bojkov'un bu konudaki görüşleri şöyledir: "G. Petrov'un Yugoslavya'daki durumu iyi idi ve yazar, Yugoslav Hükümetine ve özellikle de Bakan Pribiçeviç'e²⁷ minnettardı, çünkü çalışması için çok iyi şartlar sağlanmıştı, hastalandığında ise Rusya'da bile göremeyeceği ilgiyi görmüş ve devlet imkânlarıyla Paris'e tedaviye gönderilmişti. Ancak "Bulgar ispiyoncu" şeklindeki asılsız bir suçlama, kendisini Sırpardan uzaklaştırmış ve soğutmuştu. Şüphesiz sağ kalsaydı Bulgaristan'a göç edecekti ve yazdıklarıyla Yugoslavya'da yaptıklarını ülkemizde gerçekleştirecekti. Ancak Bulgaristan'ın şansı olmadı. Gene de el yazmaları ve ruhu ülkemize ulaşıp bizimle kaldığı için şükretmemiz lazım"²⁸.

D. Bojkov, G. Petrov'un gönderdiği ilk kitaplarını bastırmaya çalışsa da yayınevleri buna yanaşmaz. Bu nedenle kendi imkânlarıyla ve Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti adına yayımlamaya karar verir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın D. Bojkov'a yazdığı 12. 05. 1913 tarihli yazısında *Pavel Bersie, Deli Profesör* (Türkiye'de A. H. Taner tarafından *Mefkureci Muallim ve Ülkücü Öğretmen* adlarıyla yayımlanmıştır), *Bolşevizmin Peygamberi* ve *Büyük Adamlar* adlı kitapların onaylandığı ve 04. 05. 1923 tarihli 10624 Nolu genelgesiyle okul kütüphanelerine tavsiye edildiği bildirilir²⁹. Yazarın eserleri, Bulgar halkı arasında öylesine büyük ilgi görmektedir ki çok yakında Cemiyetin yayınları, dönemin en büyük Bulgar yayinevi olan "Hemus" ile bile rekabet içine girer³⁰. Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti'nin amacı, yazarın eserlerini ve fikirlerini yaymaktır. Bu amaç doğrultusunda ücretsiz olarak okuyuculara

²⁴TzDA F. 1024, 2, 558, s. 1.

²⁵Bojkov D. A. g. e. s. 196.

²⁶A. g. e. Bilindiği üzere o dönemde Bulgaristan ve Yugoslavya Krallığı arasındaki ilişkiler çok iyi değildir. Çünkü iki ülkenin karşı karşıya savaştığı İkinci Balkan Savaşı (1913) sırasındaki meydana gelen bazı insanlık dışı olaylar Sırp tarafından hala unutulmamıştır.

²⁷Svetozar Pribiçeviç (1875-1936), bir Sırp ve Yugoslav siyaset adamıdır. 1918-1920 yıllarında ülkenin İçişleri Bakanı, 1920-1922 ve 1924-1925 dönemlerinde ise Eğitim Bakanı olmuştur. Bkz. Bolşaya sovetkaya ensiklopediya, 3. Baskı, Cilt. 20, Moskva 1975, s. 552.

²⁸Bojkov D. A. g. e. s.197.

²⁹TzDA F. 1024, 2, 63, s. 1.

³⁰Bojkov D. A. g. e. s. 197.

ulaştırılan *Grigoriy Petrov Gazetesi*'ni de çıkarır. Dört sayfadan oluşan ve birkaç ayda bir çıkan gazetenin ancak 6 sayısı basılır.

G. Petrov'un eserlerinde yer alan fikirlerin güncelliği ve Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti'nin çabaları, olağanüstü sonuçlar verir. Özellikle de 1925'in ilk yarısında yayımlanan ve gene Bulgar Eğitim Bakanlığı tarafından kitlelere önerilen³¹ *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* kitabı basıldıktan sonra. D. Bojkov, anılarında şunları yazar: "1925'ten 1930'a kadar ve hatta sonrasında Bulgaristan, Grigoriy Petrov'la bütünleşmişti"³². Ülkede görülen bu büyük ilgi eserlerin çevirimi ve yayıncısı D. Bojkov'u bile şaşırtmıştır: "Kitaplar ardi ardına yayımlanıyordu. Bu bir mucizeydi. Siparişler her yerden geliyordu. Kitapçılardan, öğretmenlerden, subaylardan, memurlardan yapılan siparişler postane, telgraf ve telefon aracılığıyla bize ulaşıyordu. Bazen bir rüya görüyormuşum gibi geliyordu. Özellikle de yayımlanmış kitapların sayısı 20, 30, 35 ve daha fazlasına ulaştığında. Siparişleri yetiştiremiyordum"³³. Bu nedenle G. Petrov'un eşi Zinaida İvanovna Krasnova, 06. 03. 1934 tarihli mektubunda D. Bojkov'a şunları yazmıştır: "G. S.'nin³⁴ ruhu sizde yaşamaya ve parlamaya devam etmektedir. Keşke G. S. bunu bilebilseydi veya hissedebilseydi!"

D. Bojkov, anılarında İçişleri ve Sağlık Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve başka Bulgar Bakanlıklarının G. Petrov'un eserlerini halk arasında yayma konusundaki yardımlarından söz etmemektedir. Ancak elimize ulaşan başka belgelerden ilgili devlet kuruluşlarının Rus yazarının fikirlerini yayma taraftarı olduğu ve bu nedenle tanıtma kampanyasına katıldığı anlaşılmaktadır. D. Bojkov, *Grigoriy Petrov Gazetesi*'nde ve Rus yazarına ait bazı kitapların sonunda Bulgaristan'ın söz konusu bakanlıklarının genelgelerine yer vermektedir. D. Bojkov'un özel arşivinde korunan bazı genelgeler de bu konuya açıklık getirmektedir.

Örneğin İçişleri ve Halk Sağlığı Bakanlığı, 1925 ve 1928'de yayımladığı genelgelerle G. Petrov'un eserlerini yayma kampanyasına katılmaktadır³⁵. 1925 yılına ait genelgede Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti'nden olduğu gibi Bakanlık tarafından onaylanan iki programdan da söz edilmektedir. Bunun yanı sıra Rus yazarı G. Petrov'un edebi mirasının Bulgaristan açısından büyük önem taşıdığını da belirtilmektedir. Söz konusu belgede, yazarın kitaplarının kütüphanelere ulaşması ve halk arasına yayılması konusunda yerel yöneticilerden yardım talep edilmektedir. Ayrıca bu genelgede yer verilen kitap listesinden G. Petrov'un ölümünden kısa bir zaman sonra Bulgaristan'da 10 kitabının yayımlandığı da anlaşılmaktadır. Tüm genelgelerde kitap edinmek isteyen okuyuculara D. Bojkov'un ev adresi gösterilmektedir. Bulgaristan

³¹ TzDA F. 1024, 2, 532, s. 1.

³² Bojkov D. A. g. e. s. 194.

³³ A. g. e. s. 192.

³⁴ Grigoriy Spiridonoviç (Petrov).

³⁵ Birinci genelge 12. 11. 1925 (No 3788), ikincisi ise 18. 04. 1928 (No 5422) tarihine aittir. Bkz.: "Polis Yetkilileri ve İl Yöneticilerine", *Grigoriy Petrov Gazetesi*, 1929, No 5.

Eğitim Bakanlığı, 05. 11. 1926'da bir genelge çıkartarak G. Petrov'un 21 kitabını ülkenin Eğitim Enstitülerine ve Lise Müdürlüklerine tavsiye etmektedir³⁶.

D. Bojkov'un anılarında G. Petrov'un sürgün dönemi ve sonrasında Bulgaristan'da yayımlanan kitaplarının sayısı konusunda farklı rakamlar mevcuttur. 37'den 50'ye kadar gösterilen kitapların toplam baskı sayısı ise yaklaşık 500 000 olarak gösterilmektedir. D. Bojkov'un anılarını yayına hazırlayan Deçko Leçev'e göre Bulgaristan'da G. Petrov'un yaklaşık 40 eseri yayımlanmış ve onlardan bazıları 5-6, hatta 10 defa basılmıştır³⁷. Ali Haydar Taner, *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* kitabının ikinci (1930) baskısında, Kasım 1929 yılına kadar Bulgaristan'da çıkan 32 kitabın listesini vermektedir. *Grigoriy Petrov Gazetesi*'nde (Mart-Nisan 1929, No 5) 32 kitabın listesi bulunmakta, yazarın *Hayaller ve Gerçek Hayat* adlı kitabında ise bu ülkede çıkan kitapların sayısı 35 olarak gösterilmektedir. 1931 yılına ait *Grigoriy Petrov Gazetesi*'nde (No 6) bu sayı 37'ye çıkmaktadır.

G. Petrov'un Bulgaristan'daki başarısı, Türkiye'ye göç eden Bulgaristan Türklerinin aydınları sayesinde ülkemize de taşınmıştır. Türk okuyucusunun Rus yazarıyla ilk tanışması 1928 yılında olmuştur. Üstelik aynı yıl sanatçının 3 ayrı kitabı Bulgarcadan dilimize çevrilip basılmıştır. G. Petrov'un Türkiye'de tanıtılması konusunda en büyük katkısı olan A. H. Taner (1883-1956)³⁸, ilk olarak *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*, ardından *Mefkureci Muallim* (Eser, daha sonra *Ülkücü Öğretmen* adıyla çıkmıştır.) adlı kitapları piyasaya sunmuştur. Aynı yıl *Kadın Meselesi* eseri Muhsin Ahmet'in çevirisiyle basılmıştır. A. H. Taner, daha sonra G. Petrov'un *Büyük Adamlar* (1930) ile *Şehirler ve İnsanlar* (1937) başlıklı kitaplarını çevirip yayımlamıştır. Sözü edilen kitaplar dışında 1930'lu yıllarda G. Petrov'un iki eseri ülkemizde *Parlak Sevinç*, *Darülfünun Gençliğine ve Kara Kartal* adlarıyla Türkçeye kazandırılmıştır.³⁹

G. Petrov'un *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı eseri, Yugoslavya Krallığı'nda, Bulgaristan'da ve Türkiye'de en çok beğenilen ve okunan kitabıdır. Daha önce de söylediğimiz gibi eser, ilk olarak 1923 yılında Sarayevoda iki defa basılmıştır. Bir buçuk yıl kadar sonra (1925) Bulgaristan'da yayımlanan *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı yapıtı,

³⁶ TzDA F. 1024, 2, 577, s. 2.

³⁷ Leçev D. "Belejki na izdatelya" // Bojkov D. A.g.e. s. 3. Daha önce Yugoslavya Krallığı'nda basılan eserleriyle ilgili söylediklerimiz Bulgaristan'daki yayınları için de geçerlidir. D. Bojkov, A. H. Taner ve D. Leçev, tüm eserlerini "kitap" olarak adlandırmış olsalar dahi onlardan bazıları broşür şeklinde veya ayrı baskı şeklinde çıkmış farklı yazı ve makalelerdir.

³⁸ Ali Haydar Taner, Eğitim Lisesi'nden mezun olduğu Bulgaristan'ın Kızanlık kasabasında doğmuştur. Daha sonra Almanya'nın Jena şehrindeki Eğitim Fakültesi'ni bitiren A. H. Taner, 1920'li yılların ikinci yarısında Türkiye'ye göç etmiştir. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra İ. Ü. Eğitim Profesörlüğüne getirilmiştir. Talim ve Terbiye Reisi üyeliği yapmıştır. Eğitim alanında birkaç kitabının yanı sıra Bulgarcadan ve Almancadan çevirileri de vardır. Bkz. Bahtiyar N. H. *Balkanlarda Türk Ünlüleri. Ansiklopedik Bilgiler*. Bizim Anayurt Yayınları. İstanbul 1999, s. 241-242.

³⁹ Petrov G. *Parlak Sevinç: Darülfünun Gençliğine*. çev. M. Şerif. İstanbul, 1932; Petrov G. *Kara Kartal*. çev. M. Y. Tuna. [Trabzon ?; 1938 ?];

1928'de Türkiye'deki bütün aydınların dikkatini çekmiştir. İlk başta Sırpların, Hırvatların ve Slovenlerin kurduğu Yugoslavya Krallığı'na yönelik yazılan⁴⁰ bu eser, en çok iki Balkan ülkesinin okuyucusunu büyülemiştir: Bulgarları ve Türkleri. Eğer *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* ve bazı diğer kitaplar Bulgarca ve Bulgarcadan sonra Türkçeye çevrilmiş olmasaydı büyük ihtimalle yazarın adı uzun bir dönem için tamamıyla unutulmuş olacaktı.

G. Petrov'un eserlerini Sırpça⁴¹ dışında Bulgarcanın yanı sıra başka dillere çevirme ve yayımlama imkanına sahip olan D. Bojkov, A. H. Taner'e Türkçeye de çevirme ve yayımlama hakkını vermiştir⁴². Büyük ihtimalle A. H. Taner, Bulgaristan'dayken G. Petrov'un eserleriyle tanışmış ve Bulgar halkının büyük ilgisine tanık olmuştur. Aynı zamanda bazı Bulgar Bakanlıkların kitaplarla ilgili genelgelerinden de haberdardır. Muhtemelen daha oradayken yazarın eserlerindeki fikirlerden etkilenip, Türk azınlığı için kitapları Türkçeye kazandırmaya başlamıştır. Şu aşamada bu konuda net bilgiye ulaşamadık. Ancak D. Bojkov'un arşivinde bulunan A. T. Haydar'ın üç mektubu, G. Petrov'un hayranı ve çevirmeni olan bu iki kişi arasındaki işbirliği konusuna ışık tutmaktadır.

A. H. Taner'in 18. 06. 1928 yılında D. Bojkov'a yazdığı mektubundan da anlaşılacağı gibi kendisi ilk önce *Mefkureci Muallim* kitabını çevirmiş, ancak bu eser ikinci sırada, yani mektubun ait olduğu dönemde basılmıştır. Aynı zamanda A. H. Taner, *Kadın Meselesi* adlı çalışmasının Muhsin Ahmet tarafından dilimize kazandırıldığını D. Bojkov'a bildirmektedir⁴³. A. H. Taner'in D. Bojkov'la olan bağlantısı, "arkadaşım" olarak nitelendirdiği gazeteci Stefan Bratovanov aracılığıyla sağlanmıştır⁴⁴.

Mart 1928 yılında İstanbul'da D. Bojkov'un ve A. H. Taner'in önsözleriyle çıkan *Beyaz Zambaklar Memleketinde*⁴⁵ adlı kitap, büyük bir ilgi odağı olmuştur. Tüm aydın sınıfı ondan söz ettiği gibi dergi ve gazetelerde de övgü dolu yazılar yayımlanmıştır.

A. H. Taner'in kitabın ikinci baskısındaki önsözünde eserin ilk baskısından hemen sonra çıkan bazı değerlendirmeler yer almaktadır. Milli Talim ve Terbiye Reisi Mehmet Emin Erişirgil, *Hayat* dergisinin 74 sayısında basılan yazısında *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* hakkında şunları ifade etmektedir: "...Elimde olsa Haydarpaşa – Ankara arasında seyahat eyleyen her bir yolcunun eline bu kitabı verir, bu eseri okuttururken bir taraftan da civarda toprak yığınından ibaret olan köylere baktırırdım. Muallim

⁴⁰ Petrov G. *Zidari jivota*. Tisak Islamske dioničke štamparje. Sarajevo 1923. s. 172.

⁴¹ Yugoslavya Krallığı'ndaki telif hakları eşine aittir.

⁴² Bu konu ile ilgili bazı ipuçları, A. H. Taner'in D. Bojkov'a yazdığı mektuplarında bulunmaktadır.

⁴³ TzDA F. 1024, 1, 41, s. 1-2.

⁴⁴ TzDA F. 1024, 1, 41, s. 1-2.

⁴⁵ A. T. Haydar'ın çevirisi önce *Beyaz Zambaklar Memleketinde* olarak, daha sonra da *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* şeklinde çıkmaktadır. D. Bojkov'un Bulgarca başlıkları da aynı şekilde değişmektedir. Büyük ihtimalle A. H. Taner, D. Bojkov'a sadık kalmak için bu yolu izlemiştir.

olsaydım çocuklara bulunduğum şehirlerin kenar sokaklarını gezdirirken, evler içinde konuşulan sözleri onlara tekrarlarken Grigori Petrofun kitabından sayfeler okurdum. Kumandan olsaydım zabıtlarımın müçtemi⁴⁶ buldukları mahfillere bu kitabın bazı sayfelerini kopya eder ve asardım. Fikirlerin emel ve hayat üzerine müessir olduğuna çok kuvvetle inandığım için bu kitaplardan neticeler beklerdim. (...) Bu sayfeler bizim için baştan aşağı bir programdır... bir takım köylerde daha senelerce muallim bulundurmamak imkanını elde edemeyeceğiz. Onun için köylülerimizin ekserisi ilk ve hakiki terbiyesini kışlada alacaktır. Finlerin kışlalarına soktukları ruh aynen bizim emellerimizi de hulâsa ediyor..."⁴⁷

Maarif Emni İsmail Habib de *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*'nda G. Petrov'un kitabıyla ilgili şu düşüncelere yer vermektedir: "...Demokrat bir millet ne demektir, bütün bir millet nasıl yükselir, halka karşı güzidelerin rolü nedir, hakikî vatanperverlik nasıl olur, millete hakikî hizmet nasıl yapılır, bir avuç münevverin kendini halka veren feragat ve fedakarlığı ile bütün bir millet nasıl cehennemden cennete yükseltilir? Bütün bunları o küçük kitapta bir hava teneffüs eder gibi teneffüs ederek ve bütün ruhunuza massettirerek öğreneceksiniz."⁴⁸

Gerçekten de Türk aydını ve Türk bürokrasisi, yazarın bu kitabının içerdiği fikirleri, ülkede uygulanması gereken bir eğitim ve kalkınma programı olarak kabul etmektedir. Çevirmen A. H. Taner'in 03. 11. 1929 tarihli *Mukaddeme* adlı önsözünde belirttiği gibi "Beyaz Zambaklar eseri Müdafaa-i Milliye Vekâleti tarafından zabıtlere tavsiye edilmiş ve Maarif Vekâleti tarafından da Muallim mekteplerinin son sene mezunlarına birer nüsha hediye edilmiştir"⁴⁹. A. H. Taner, eserin 1951 baskısında yer alan *Ön Söz* başlıklı yazısında ise bu konuda yeni bilgiler vermektedir: "Kitabın birinci basılışının nüshaları, birkaç ay içinde tükendi. Bundan sonra Milli Eğitim Bakanlığı 1930 yılında "Beyaz Zambaklar Memleketinde"yi nefis bir surette ve resimli olarak Devlet Matbaasında bastırdı ve o zaman Bakanlık tarafından neşredilen ve on iki bin kadar aboneli olan "Terbiye Mecmuası"nın abonelerine hediye olarak dağıttı. Geri kalan kısmını da ucuz bir fiyatla satışa çıkardı"⁵⁰.

G. Petrov'un bu kitabı Türkiye'deki bazı devlet kuruluşları tarafından genç aydınlara ve halka sunulması, tavsiye edilmesi, Bulgaristan'da yapılan ve yukarıda söz edilen girişimlerle paralellik göstermektedir. *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* kitabı, ülkemizde yayımlanır yayımlanmaz yazarın sanatına olan ilgi çığ gibi büyümüştür. A. H. Taner'in D. Bojkov'a yazdığı 28. 07. 1928 tarihli mektubundan *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin, 26 Temmuzdan itibaren çevrilen ikinci eser olan *Mefkûreci Muallim* kitabını bölümler halinde

⁴⁶ Türkçe alıntılar hiç müdahale edilmeden, olduğu gibi verilmektedir.

⁴⁷ Bkz. Haydar A. "Mukaddeme" // Petrof G. *Beyaz Zambaklar Memleketinde*, M.V. İstanbul 1930, s. 17-18.

⁴⁸ Bkz. A. g. e.

⁴⁹ A. g. e. s. 23

⁵⁰ Taner A. H. "Ön Söz" // Petrof G. *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*. İstanbul, 1951. s. 5.

okuyucularına sunmaya başladığını öğrenmekteyiz⁵¹. Bunun yanı sıra Bulgaristan'ın Eğitim Bakanlığının da 1936'da *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*'nin onuncu baskısını üstlendiğini, yayımladığı bir dergiye abone olan okuyuculara ücretsiz olarak dağıttığını A. H. Taner'in 01. 08. 1936 tarihli mektubundan öğreniyoruz⁵². Anlaşılan Türkiye'deki uygulama bu defa Bulgaristan'da da tekrar edilmesine neden olmuştur.

G. Petrov'un *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı eserinin Türkiye'deki başarısı, Bulgar basını ve özellikle de D. Bojkov'un kurucusu olan Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti'nin dikkatinden kaçmamaktadır. H. A. Taner sayesinde eserle ilgili Türkiye'deki gelişmelerden haberdar Cemiyet yöneticileri, bu mucizevi başarıdan büyük memnuniyet duymaktadırlar. Bu nedenle *Grigoriy Petrov Türk Dilinde* adlı yazıyı *Grigoriy Petrov Gazetesi*'nin 5. sayısında yayımlayarak (05. 04-05. 1929)⁵³ bu olaydan övgüyle söz etmektedirler. Gazetede A. H. Haydar'a gönderilmiş teşekkür mektubuna⁵⁴ da yer verilmiştir. Mektubun sonunda "Halklar arası dostluğu ve dünya kardeşliği adına hep birlikte Grigoriy Petrov fikirleri ışığında çalışalım!" çağrısı yapılmaktadır⁵⁵.

Dönemin Milli Eğitim Bakanlığı, Petrov'un 1928'de yayımlanan *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* ve *Mefkûreci Muallim* adlı kitaplarına büyük önem vermiş olmalı ki, 1930 yılında her ikisi de yeni alfabeyle yeniden (Hem de A. H. Taner'in yazdığına göre 12 binden fazla adet basılmıştır) Türk okuyucusuna sunulur⁵⁶.

A. H. Taner, *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı eserinin 1951 yılında yapılan 7. baskısında, G. Petrov'un Türkiye'deki başarısından söz ederken, "kıymetli Arap yazmanı Aziz Sami tarafından Türkçeden Arapçaya çevrilerek Bağdat'ta Fi Bilâd-iz-Zanbakat-il-Beyda" (...) adı ile resimli olarak bastırılmıştır. (...) Aziz Sami, bu kitabı [*Mefkûreci Muallim - Z. Z.*] da Türkçeden Arapçaya çevirerek, Tadhîyet-ül Muallim (...) adı ile Bağdat'ta bastırılmıştır. Arapçanın konuşulduğu ve okunduğu memleketler çok geniş olduğundan, bu kitap kim bilir nerelere kadar yayılmıştır?"⁵⁷. A. T. Haydar, bu yazısında sanatçının söz konusu iki kitabının Bağdat'ta hangi tarihte yayımlandığını yazmamaktadır. Ancak D. Bojkov'a yazdığı 01. 08. 1936 tarihli mektubundan

⁵¹ TzDA F. 1024, 1, 7, s. 3.

⁵² TzDA F. 1024, 1, 7, s. 7.

⁵³ Burada D. Bojkov'un anılarını yayına hazırlayan akrabası Sayın Deçko Leçev'e teşekkürlerimi ifade etmek isterim. G. Petrov ve D. Bojkov'la ilgili bilgi ve belgeleri araştırırken kendisiyle tanışıp birkaç defa görüşme imkânı buldum. D. Leçev benimle bu konudaki bilgilerini paylaştı, röportaj yapmamı müsaade etti ve elinde bulunan çok önemli belgelerin fotokopisini sağladı.

⁵⁴ Bu mektup, Başkan Prof. P. Stoyanov ve Sekr. D. Bojkov'un imzalarını taşımaktadır.

⁵⁵ *Grigoriy Petrov Gazetesi*. 1929. Mart-Nisan. s. 5.

⁵⁶ Taner A. H. "Ön Söz" // Petrov G. *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*. İstanbul, 1951. s. 5.

⁵⁷ A. g. e. s. 6-7.

Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)'nın Bağdat'ta aynı yıl, *Mefkûreci Muallim*'in ise daha önce basıldığı anlaşılmaktadır⁵⁸.

Türkiye'de en çok ilgi gören *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı kitabın A. H. Taner tarafından yapılan çevirisi 1955'te sekizinci defa çıkmıştır (1928, 1930, 1940, 1942, 1944, 1946, 1951). Bu çeviri günümüze kadar da yayımlanmaya devam edilir. 1960'tan 1971'e kadar 4 defa çıkan *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*⁵⁹ 2001'den 2008'e kadar 12 kere daha basılmıştır.

1923'te Sırpçaya yayımlanan eserin her iki baskısında da çevirmen gösterilmemiştir. Başlangıçtan günümüze kadar yalnız D. Bojkov'un çevirisinin yayımlandığı Bulgaristan'dan farklı olarak Türkiye'de A. H. Taner'in ölümünden (1956) sonra dört ayrı çevirmen tarafından da dilimize kazandırılmıştır.

1968 yılında *Ak Zambaklar Ülkesinde (Finlandiya)* adıyla ikinci çevirisi yayımlanmıştır. A. H. Taner'den farklı olarak M. Türker Acaroğlu (1915)⁶⁰, hiçbir kısaltma yapmadan kitabı okuyucuya sunmaya özen göstermiştir. Bu çeviri 1970, 1976, 2005 ve 2006'da olmak üzere toplam 5 defa çıkmıştır. Eser, 1978'de sözü edilen çevirinin üçüncü baskısından Finceye *Valkoililjojen maa-Suomi* adıyla yayımlanmıştır⁶¹.

Rus yazarın kitabının ülkemizdeki üçüncü çevirisi, 1976'da Hasip Ahmet Aytuna (1895-1980)⁶² tarafından *Akzambaklar Ülkesi Finlandiya'da* adıyla piyasaya sunulur. 1994 yılında ikinci defa basılır. H. A. Aytuna, G. Petrov'un daha önce hiç çevrilmemiş pek çok eserini de dilimize kazandıran kişidir. *Okul ve Hayat* (1963), *Zencilerin Mürşidi Eğitimci Kara Musa* (1963), *Sokrat ve İnsanlar, Büyük Adamlar, Peter Bersiye* (1973 ?), *Olaylar İçinde Büyük Sanatçılar ve Üstün Yapıtları* (1979) adlarıyla yayımlanan bu kitapların bazıları, yazarın birkaç eserini içerir.

⁵⁸ TzDA F. 1024, 1, 7, s. 7.

⁵⁹ Bazı çevirmenler ve yayın evleri kitabın başlığını bir ölçüde değiştirmektedirler, ancak biz eserden söz ederken A. H. Taner'in daha sonra tercih ettiği tam adını kullanmaktayız.

⁶⁰ Bulgaristan'da doğan M. T. Acaroğlu, 1930 yılında Türkiye'ye göç eder. Adana Öğretmen Okulu'ndan mezun olunca öğretmenlik yapar, daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe-Edebiyat Bölümü'ne kaydını yaptırarak 1940 yılında mezun olur. Öğretmenliğin yanı sıra kütüphanecilikle de ilgilenen M. T. Acaroğlu, hükümetçe Fransa'ya gönderilir. Orada iki yıl kadar Yüksek Kütüphanecilik Okulu ve Dokümantasyon Enstitüsü'nde eğitim görür. Kütüphanecilik, Folklor, Tarih, Edebiyat vb. alanlarda çok sayıda kitap ve makale sahibi olan M. T. Acaroğlu'nun Bulgarcadan yaptığı çok değerli edebi çevirileri de vardır. Bkz. Bahtiyar N. H. *Balkanlarda Türk Ünlüleri. Ansiklopedik Bilgiler*. Bizim Anayurt Yayınları. İstanbul 1999, s. 31-34. G. Petrov'un Türkçeye çevrilen eserleriyle ilgili bana verdiği değerli bilgi ve sağladığı bazı kitaplardan dolayı kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

⁶¹ M. T. Acaroğlu, G. Petrov'un yalnız bu kitabını çevirmektedir.

⁶² H. A. Aytuna Bulgaristan'ın Vidin Şehrinde doğdu. Sofya Üniversitesi Pedagoji Bölümünü bitirdi. Bulgaristan'daki Türk okullarında çalışarak ders kitapları yazdı. 1931 yılında Türkiye'ye göç ettikten bir süre sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nde mesleki dersler verdi. 1939-1943 döneminde Tokat Milletvekilliği yaptı. Eğitim alanında pek çok kitap yazdı. Bkz. *Meydan Larousse*. Ek. Cilt 1. İstanbul 1976, s. 87.

Ne yazık ki G. Petrov'un söz konusu kitabının yeniden artan ünü, bazı kişilerce kazanç sağlamak için uygun bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. 2003'ten 2005'e kadar *Timaş* ve *Antik Dünya Klasikleri* yayınevlerinin, A. T. Acaroğlu'nun çevirisini *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* adıyla (çevirmeni Ali Çankırılı olarak gösterilmiştir) toplam 7 defa basıp piyasaya sundukları anlaşılmıştır⁶³.

Kitabın dördüncü⁶⁴ çevirisi, 2005 yılında Nazik Demir ve Yılmaz Demir tarafından gene Bulgarcadan Türkçeye kazandırılmıştır. G. Petrov'un eserlerine ve özellikle de *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı kitabına olan ilgi, günümüzde de çok büyüktür ve çevrilmeye devam edilmektedir. Sübhane Mirzaeva, 2004'te ilk defa Rusça olarak çıkan kitabı⁶⁵, 2007 yılında Türkçeye çevirmiştir.

Söz edilen iki Sırpça yayından (1923) başka *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı kitap, 1998 ve 2004 yıllarında olmak üzere iki defa daha yayımlanarak bu ülkede toplam 4 ayrı baskı yapılmıştır. Bulgaristan'da ise 1925'ten 1936'ya kadar toplam 10 yayından başka 1992 ve 2005'te yapılanlarla toplam 12 yayını mevcuttur. G. Petrov'un *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı eseri, ülkemizde 1928'den 2008 yılına kadar 41 ayrı baskısını tespit edebildik. (Ancak bu sayının daha da yüksek olma ihtimali vardır⁶⁶.) Bu durum, yalnız *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* kitabının değil, G. Petrov'un pek çok başka eserinin de 50 yıldan fazla bir süre içinde yalnız ülkemizde yayımlandığı ve okunduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Sürgünde yaşayan Rus yazarı ve eleştirmeni S. Yablonovski, G. Petrov'un ölümü dolayısıyla kaleme aldığı bir yazısında sanatçının Çarlık Rusya'sındaki eski ününden söz ederek, hayatını "sonu olmayan bir roman" olarak değerlendirmektedir. D. Bojkov, G. Petrov'un sürgün dönemindeki faaliyetinden haberdar olmayan S. Yablonovski'nin bu görüşüne karşı çıkararak "Ruslar, bu nadir rastlanan insanın ve yazarın son dönemini, ortaya koyduğu son çalışmalarını ve hayatını bilmezler." demektedir⁶⁷. Bojkov, bu satırlarını yazarken haklıydı. Bu tespitleri, eserin Türkiye'deki macerası için de geçerlidir. Çünkü Bulgaristan'da İkinci Dünya Savaşı sırasında yayımlanmayan ve sosyalist dönemde yasak olan G. Petrov'un birçok eseri o dönemde Türkçeye çevrilmeye devam edilmektedir. Daha önce çıkmış olanlar ve özellikle de *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* adlı kitabı da ardı ardına okuyucumuza sunulmaktadır.

⁶³ Bu durumdan haberdar olan M. T. Acaroğlu, mahkemeye başvurmuştur. Haksızlığa uğrayan çevirmen, hatasını kabul eden yayınevi tarafından kendisine tazminat ödendikten sonra mahkemeden vazgeçmiştir. Bu nedenle Ali Çankırılı'yı çevirmenlerimizin arasına almamayı uygun gördük.

⁶⁴ Petrov G. *Beyaz Zambaklar Ülkesi*. çev. Nazik Demir-Yılmaz Demir, Zambak, İzmir 2005.

⁶⁵ Petrov G. *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*. çev. Sübhane Mirzaeva, Koridor Yayıncılık. İstanbul, 2007.

⁶⁶ Milli Kütüphane'de tüm yayınları bulmak mümkün değildir. Kitapçılardan takip ettiğimiz son yayınların hepsini görmemiz de imkânsızdır.

⁶⁷ Bojkov D. *Sıprkosnoveniya s ličnosti na duha i peroto* // Haz. Deçko Leçev. Sofiya 2000. s. 197-198.

Klasik Rus yazarları arasında yer almayan G. Petrov, ülkemizde Rus klasikleri kadar bilinmekte ve ilgi görmektedir. *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* basılır basılmaz, en çok yayımlanan ve okunan kitaplar arasında yer almayı başarmıştır. Bu nedenle İsmail Habib, *Avrupa Edebiyatı ve Biz (Garptan Tercümelere)* adlı iki ciltlik (1940, 1941) değerli çalışmasında G. Petrov'a geniş yer vermektedir. Türkiye'de günümüze kadar devam eden, hatta son yıllarda daha da yoğunlaşan bu esere olan büyük ilgi neye bağlıdır?

Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya) adlı kitabında Finlandiya'nın ve çalışkan halkının geçmişi güzel bir dille anlatılmaktadır. Bu eserde öğretmenlerin, din adamlarının, memurların, silahlı kuvvetler mensuplarının, doktorların, emekçilerin ve iş adamlarının, anne ve babalarının vatan uğruna neler yaptıkları kaleme alınmaktadır. Silahla değil, çalışarak ve irade göstererek zafer kazanan az sayıdaki Fin halkı, bir millet olarak kendini muhafaza edebilmiş ve zengin ile büyük Avrupa ülkelerinde benzeri olmayan bir ülke kurabilmiştir. D. Bojkov'un da özetlediği gibi *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* eseri, "Fin halkı neydi ve ne oldu" ile ilgilidir⁶⁸.

G. Petrov'a göre birkaç şahsiyetin çabaları ve halkın iradesi sayesinde Finlandiya, eğitimin, kültürün, adaletin, insan haklarının, karşılıklı sevginin ve saygının var olduğu özel bir cennete dönüşmektedir. Rus yazarı, yaşadığı ve çalıştığı Yugoslavya halklarının, sevdiği ve göç etmeyi düşündüğü Bulgaristan halkının örnek olarak almasını istediği farklı bir ülke modeli, bir ütopya yaratmaktadır. Fakat G. Petrov, kitabının yalnız bu iki Balkan ülkesi için değil, daha önce bulunduğu ve sürgün sırasında geçtiği Türkiye için bu kadar büyük rol oynayacağını hiç tahmin etmemiştir. Eserlerinin varlığının çok uzun bir süre için yalnızca Türkiye'de devam edeceğini nereden bilebilirdi ki?

M. Vituhnovskaya göre, kitapta anlatılan her şey gerçeğe dayanmamaktadır. G. Petrov'un ilk çevirmeni A. H. Taner de bunu biliyordu. Bu nedenle 1951'de basılan kitabın *Ön Söz*'ünde okuyucuya şu bilgiyi vermektedir: "Bu kitap ne bir romandır, ne de bir tarihtir. Avrupanın kuzey köşesinde, on binlerce göller arasında sıkışmış bulunan, yazları az, kışları çok, ve toprakları ekseriya granit taşlarıyla kaplı olan Finlândiyadan ve memleketin iki milyonluk Fin halkı tarafından gösterilen plânlı ve sürekli çalışmalar neticesinde Avrupanın bir bayındırlık yeri haline nasıl getirildiğini ve bu memleket halkının çalışmalarının diğer memleketler için nasıl bir örnek olabileceğini anlatmaktadır."⁶⁹

Grigoriy Petrov Kültür ve Eğitim Cemiyeti yöneticileri tarafından A. H. Taner'e gönderilen teşekkür mektubunda her iki ülkenin, G. Petrov'un bir devleti inşa etme konusundaki fikirlerine, yazarın eserinde örnek verdiği Johan

⁶⁸ Bojkov D. "Vmesto Predgovor" // Petrov G. *V stranata na belite lilii*. Kulturno-Prosvetna grupa "Grigoriy Petrov". Sofiya 1925. s. 8.

⁶⁹ Taner A. H. "Ön Söz" // Petrov G. *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)*. İstanbul, 1951. s. 6.

Wilhelm Snelman'ın (1806-1881)⁷⁰ çevresinde olanlara veya diğer vatansever öğretmen ve devlet adamlarına ihtiyaç duyduğunu belirtilmektedir⁷¹.

İkinci Balkan Savaşı (1913) ve Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) sırasında iki büyük felaket yaşayan Bulgaristan, krizden çıkmak için en hızlı ve doğru yolu arama sürecine girmiştir. Birçok siyaset adamı ve aydın sınıfı temsilcisi, yaşanan sıkıntılardan acımasız bir şekilde çıkartabilecek ve ülkenin kalkınmasını sağlayacak yeni bir devlet modeli arayışı içindedir. Bunu başarabilmek için Bulgaristan'ın sahip olduğu tüm beyin ve insan gücünü harekete geçirmesi gerekiyordu. İşte bu kritik anda sürgünde son günlerini yaşayan Rus yazarının *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* eseri ortaya çıkmıştır. Kitap, herkesin anlayabileceği bir dilde, bu işin ne kadar kolay ve mümkün olduğunu anlatıyordu. Bulgaristan, G. Petrov'un sunduğu fikirlere büyük ihtiyaç duymaktaydı. Bu nedenle eser, yalnız devlet adamları tarafından değil, aydın sınıfı ve halk tarafından da ülkenin kurtuluşu için uygun bir model olarak kabul görmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu da Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sırasında büyük bir felaket yaşamıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde birçok reform gerçekleştirilmektedir. Siyaset adamları ve aydın sınıfı, ülke ekonomisini kalkındırma yöntemlerini, büyük çoğunluğu okuryazar olmayan halkı eğitime programını bir an önce hayata geçirme yollarını aramaktadırlar. Çok geçmeden Harf İnkılâbı ilan edilmiştir ve onu hayata geçirilebilmesi için tüm aydın sınıfının fedakâr çabasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Fin halkının gösterdiği olağanüstü başarının ilginç bir dille anlatıldığı G. Petrov'un *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* eseri, Türkiye Cumhuriyeti için bu kritik anda Türkçe olarak yayımlanmaktadır. Ülkemizde uygulanan reformları destekleyen aydın sınıfı, kitabı, büyük bir coşkuyla genç Cumhuriyeti inşaatında göz önünde bulundurulması gereken bir model olarak benimsemektedir. Aydın sınıfın önünde duran en önemli sorunlardan biri, yeni eğitim sistemini hayata geçirerek halkı karanlık cahiliyetten kurtarmaktır. Bu nedenle Türk aydınları, özellikle Johan Wilhelm Snelman'ın faaliyetine ve Fin ordusu mensuplarının halkın eğitilmesi konusundaki katkılarına hayrandır. Birçok bürokrat ve aydın, kitabın romantik havasına kapılmıştır. Çünkü eser, onlara güç veriyor ve hayallerini gerçeğe dönüştürebilecekleri konusundaki güvenini arttırıyordu.

⁷⁰ Johan Wilhelm Snelman, bir filozof, gazeteci-yazar ve devlet adamıdır. 1856-1863 yılları arasında Felsefe alanında profesör olarak çalışan Johan Wilhelm Snelman, 1840-1860 yıllarında Fin ve İsveç dillerinde birçok gazete çıkartmıştır. Fin milli hareketinin önderidir ve 1863-1868 dönemi senatörlüğü sırasında Fincenin İsveççeyle aynı değerde olduğunu öngören bir kararın çıkmasını sağlamıştır. Fincenin Finlandiya'nın resmi dili ilan edilmesi (1963), Fin para biriminin çıkması (1865) konusundaki katkıları tartışılmazdır. Finlandiya'nın felsefi ve toplumsal fikirlerinin oluşması konusundaki rolü büyüktür. Bkz. Bolşaya sovetskaya entsiklopediya. Cilt 23. Moskva 1976, s. 635; Vituhnovskaya. "Johan Wilhelm Snelman" // Petrov G. A.g.e. s. 25-32.

⁷¹ *Grigoriy Petrov Gazetesi*. 1929. Mart-Nisan. s. 5.

G. Petrov, Sovyet Rusya'sı rejiminin isimlerini amaçlı olarak unutturduğu, dünyanın birçok ülkesinde sürgünde yaşayan Rus yazarları arasında yer almaktadır. Sovyet dönemi sırasında hazırlanan ansiklopedilerde G. Petrov'dan söz edilmemektedir. Ancak bazen olaylar öyle bir gelişme gösterir ki hiçbir siyasi sistem veya düzen istenmeyen sanatçıların kaleme aldığı eserlerin kaderini belirleme gücüne sahip değildir. Çünkü çıkarılan engellere, olumsuz şartlara ve siyasi durumlara rağmen yazdıkları var olmaya devam etmektedir. G. Petrov'un kitaplarının kaderi, insanların ihtiyaç duyduğu *Beyaz Zambaklar Memleketinde (Finlandiya)* niteliğindeki eserlerin unutulmaya mahkûm edilemeyeceği gerçeğini kanıtlamaktadır.